DEKLARACIJA ZA JAČANJE POZICIJE POLJOPRIVREDNIKA U LANCU VREDNOSTI

Mala poljoprivredna gazdinstva i pored značajnih promena u poljoprivrednoj proizvodnji i tržištu poljoprivrednih proizvoda u poslednjih 20-tak godina i dalje čine značajni procenat u ukupnom broju poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji. Mala poljoprivredna gazdinstva i pored primarne uloge koju imaju u poljoprivrednoj proizvodnji, imaju svoju značajnu ulogu u očuvanju seoskih područja, kao i smanjenju negativnih demografskih trendova u ovim područjima.

Imajući u vidu značaj malih poljoprivrednih gazdinstva za razvoj poljoprivrede i lokalnih zajednica, sagledane su mogućnosti intervencija koje bi unapredile položaj malih poljoprivrednika u lancima vrednosti, a imajući u vidu okvir koji čini Zajednička poljoprivredna politika EU (ZPP).

1. Kada je reč o primarnoj proizvodnji, preporuka je da malim farmama treba olakšati pristup subvencijama i šemama podrške koje bi smanjile troškove proizvodnje, a pre svega negativni uticaj visokih cena inputa (energenti, semenska roba, đubriva…), kao i negativni uticaj značajnih poremećaja pariteta između cene inputa u poljoprivrednoj proizvodnji i cene poljoprivrednih proizvoda koje poljoprivrednici prodaju. ZPP predviđa šeme podrške koje poljoprivrednicima pomažu u kupovini osnovnih poljoprivrednih inputa, a i poslednjih godina imamo rasta nivoa podrške primarnoj proizvodnji u Srbiji kroz povećani budžet za poljoprivredu i rast subvencija. Saglasno tome, predlaže se dalje unapređenje mera podrške koje se preduzimaju poslednjih godina u Srbiji saglasno iskustvima EU, a sve sa krajnjim ciljem smanjenja troškova proizvodnje i povećanja produktivnosti i konkurentnosti malih poljoprivrednika u Srbiji.

2. Drugo ključno pitanje je vezano za pozicioniranje malih poljoprivrednika na tržištu i u okviru postojećih vrednosnih lanaca. Preporuka je da se saglasno iskustvima različitih projekat (npr. AGROMIX / HORIZON 2020, RUSTIK / HORIZON2020) a posebno IPARD programa u podršci uspostavljanja i modernizacije preradnih kapaciteta, unaprede postojeće i uspostave nove mere podrške prerade poljoprivrednih proizvoda malih gazdinstava, kroz nacionalne, pokrajinske i lokalne mere podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju. Pored unapređenja prerade, potrebno je na bazi postojećih praksi i iskustava u implementaciji mera podrške ZPP, uspostaviti mere podrške za unapređenje tržišnog pozicioniranja proizvoda malih farmi, zajedničkog nastupa na tržištima i pristup novim tržištima. Mogući modela podrške je podrška razvoju proizvođačkih organizacija, modeli poljoprivrede koju podržava zajednica (Community Supported Agriculture (CSA) model), razvoj poslovonih udruženja i zadruga. Posebnu pažnju treba posvetiti daljem jačanju diverzifikacije kanala prodaje (turizam, manifestacije, zajednička prodaja, onlajn prodaja, prodaja na kućnom pragu…). Mere podrške bi trebalo da budu usmerene i na povezivanje ponude i tražnje kroz konkretne mehanizme koordinacije. U turistički razvijenim ruralnim područjima, su potrebne mere podrške koje direktno povezuju malu poljoprivrednu proizvodnju sa turističkim sektorom.

3. Preporuka je da se unapređuju i razvijaju nove mere podrške diversifikaciji ekonomskih aktivnosti i usluga u seoskim područjima, koje omogućuju da mala gazdinstva unaprede svoje prihode i osiguraju održivost svojih gazdinstava, kao i da se unaprede uslovi života u seoskim područjima. Agroturizam, šeme kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, podrška razvoju usluga i zanatstva u seoskim područjima su

neke od mera koje se podržavaju kroz ZPP, a Srbija već ima iskustvo za primenu dela ovih mera kroz IPARD program.

4. Bazirajući se na strategiji EU “Od polja do stola”, kao i planiranoj akreditaciji agroekoloških mera u IPARD III programu za Srbiju, preporuka je da se dalje unapređuju i razvijaju nove mere koje se bave pitanjem klimatskih promena i dobre poljoprivredne prakse. Preporuka je da se pored direktne podrške poljoprivrednicima kroz agroekološke mere, podrži dalje uključivanje akademske zajednice i stručnih službi u razvoj mera podrške: uvođenje uzgojnih praksi koje doprinose ublažavanju i prilagođavanju klimatskim promenama (npr. agrošumarstvo); primena stručnih praksi za smanjenje upotrebe hemikalija, za uspostavljanje racionalnih sistema navodnjavanja, očuvanje vode, zemljišta i biodiverziteta; kontinuirano i sistemsko prikupljanje podataka o svim činiocima životne sredine u primarnoj proizvodnji; podrška za uvođenje održivih tehnologija u proizvodnji i preradi (npr. mogućnost korišćenja solarne energije i gasa, korišćenje biomase).

5. Preporuka je da politike na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou treba da podstaknu inovacije i istraživanja kroz učešće u postojećim programima EU (npr. Horizon 2020) i razvoj ciljanih programa, koji će podržati sektor poljoprivrede i male farme u obezbeđivanju njihove održivosti i adaptibilnosti na uticaje iz okruženja. Sektor inovacija i istraživanja, treba direktno povezati sa prethodno predloženim merama koje se bave obrazovanjem i unapređenjem veština.

Preporuka je da kreiranje poljoprivredne politike u lancima vrednosti bude zasnovano na dokazima, čime bi se mere donosile na bazi jasnih i proverljivih podataka koji ukazuju o njihovom uticaju na proizvođače, prerađivače, otkupljivače, trgovce i potrošače. U EU je ovaj pristup standard, a u Srbiji postaje ključan za modernizaciju sektora i jačanje položaja malih gazdinstava.

Politike bazirana na podacima omogućavaju donošenje mera na osnovu proverljivih podataka, a ne pretpostavki; praćenje učinka duž celog lanca vrednosti; identifikaciju „uskih grla“ i nepoštenih praksi; kreiranje ciljanih intervencija koje povećavaju efikasnost i pravednost; usklađivanje sa EU standardima (CAP, Farm to Fork, UTP Direktiva).